

PÕHISEADUSE EELNÕULE 10. jaanuaril 1992 LAEKUNUD
ARVAMUSED ja ETTEPANEKUD

Preambula

A. Kask (10/1): preambula kolm esimest lõiget nullitakse neljandaga. 4. lõige peab olema tekstiga:

"Võttis Eesti kodanikkond maha 1938. aastal jõusse astunud põhiseaduse 1992. aasta Eesti kodanike hääletusel vastu 1938. a. parandatud (või täiendatud) põhiseaduse."

A. Kase arvates on eelnõu "poliitiline sõnade vahet", "Tootsi peenar", "tõeline surrogaat, mis ei rakendu iialgi".

E. Ilmjärv (10/3): lisada mõni lakooniline lause selle kohta, kes me vahepealsel perioodil olime, mis alusel ja põhjusel me 50 aastat olime inkorporeeritud N. Liitu, sellest tingituna milline ühiskondlik-poliitiline olukord oli ja on meil praegu ning mida soovib rahvas. Rahvas täpsemalt määratleda.

A. Leps (10/30): preambula viimases lõigus asendada sõnad "jõusse astunud" sõnaga "jõustatud" ning "asemel" sõnaga "asendamiseks".

A. Sapar (10/42): "jõusse astunud" asendada "jõustunud" ja "arendada riiki" väljendiga "arendada omariiklust".

I P E A T Ü K K

Üldsätted

& 1 E. Ilmjärv (10/3), E. Rannus (10/23) sõna "demokraatlik" osas:

lisada sõna "demokraatlik".

Tuleb täpsustada, kes on rahvas, kas ka 600 000 migranti?

Lisada lõik "Eesti rahvale on vastuvõetamatu mistahes diktatuur, fašistlik kui ka kommunistlik valitsemiskord".

Rapla Maavolikogu (10/33), ELP (10/34): Eesti Vabariik on iseseisev, sõltumatu demokraatlik riik.

Tartlane p/k 139 (allkiri mitteloetav) (10/7): lisada ...kus kõrgeima võimu kandjaks on "tema kodakondsuslik" rahvas.

E. Soovik (10/11), M. Tuudelepp jt. (9 allkirja) (10/15), H.-M. Piiskoppel jt. (6 allkirja) (10/19): asendada sõna "vabariik" sõnaga "rahvusvabariik".

I. Botskov (10/21): sõnastada: "Eesti on iseseisev ja sõltumatu vabariik, kus kõrgeim võim on rahva poolt valitud kogu."

& 2 A. Pärna (10/2): peaks olema: "Eesti Vabariigi maa-ala, selle kohal olev õhuruum ning maa-ala ümbritsev vesi on lahutamatu tervik".

ELDP (10/34), A. Sapar (10/42): Eesti Vabariigi maa-ala, territoriaalveed ja õhuruum on lahutamatu ja jagamatu tervik.

Eesti Vabariik on riiklikult korralduselt ühtne riik, mille territooriumi haldusjaotuse määrab seadus.

A. Kask (10/1): "Eesti maa, vee ja õhu territoorium on lahutamatu tervik Tartu 1920. a. rahulepingu poolt määratud piirides."

EKP Pärnu linnaorg. (10/29): Määratleda riiklik haldusstruktuur täpsete nimetuste fikseerimisega.

& 3 E. Ilmjärv (10/3): lisada lõik "Põhiseadus on vankumatuks juhteks Eesti Vabariigi Riigivanema, Riigikogu, vabariigi valitsuse, omavalitsuste ja kohtute tegevuses".

EKP Jõgeva Komitee (10/29): jätta välja 1. lause.

ELDP (10/34), V. Parve (10/43): Eestis teostatakse riigivõimu ainult põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid on Eesti õigussüsteemi lahutamatu osa.

Eesti Vabariigi seadused avaldatakse ettenähtud korras.

Täitmiseks saavad olla kohustuslikud üksnes avaldatud seadused.

Jõgeva Maavolikogu (10/39): jätta välja teise lõike esimene lause. Viimane lause sõnastada: "Rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja EV poolt ratifitseeritud normid..."

A. Sapar (10/42): asendada 2. lause sõnastusega "Seaduse mittetundmine pole juriidiliselt arvestatav asjaolu." Järgnevas lauses lisada "ettenähtud korras trükis avaldatud seadused."

& 4 A. Kask (10/1): Millised piirid on "seaduslikul toimingul"? See toiming tuleb täpsustada.

E. Soovik (10/11): asendada sõna "sündimisega" sõnaga "põlvnemisega".

Tartlane p/k 139 (10/7): Eesti kodanikuks saadakse sündimisega eesti kodanikkonnast või hilisema seadusandliku toiminguga.

R. õunas (10/10): ei loe välja, kas muulane saab ka sünnijärgselt kodakondsuse.

ELDP (10/34): Paragrahvi 4 koht on II peatükis ja sealgi 2. lõiketa ning veelgi enam muudetud kujul.

A. Sapar (10/42): "Eesti kodanikuks saadakse kodakondsuse pärimisega sündimisel või hilisema isiku vaba tahet kajastava seadusliku toiminguga."

2. lause lõpuosa sõnastada: "on õigus säilitada Eesti kodakondsus, taotleda Eesti kodakondsuse taastamist või kodakondsuse andmist, kui see pole vastuolus asukohamaa seadusandlusega".

& 5 A. Kask (10/1): "Igal Eesti kodanikul on õigus asuda elama Eestisse."

I. Botskov (10/21): Igal inimesel, olenemata rahvusest on õigus asuda elama Eestisse ja tingimusteta täita selle konstitutsiooni.

EKP Jõgeva Komitee (10/29), Jõgeva Maavolikogu (10/39): Igal eesti rahvusest põlvneval isikul...

ELDP (10/34): välja jätta. Kodumaale tagasipöördumise õigus ei tulene rahvusest.

V. Parve (10/43): Igal eesti rahvusest isikul on õigus elada Eestis.

& 6 A. Kask (10/1): "Eesti maa ja loodusvarad on kaitstud seadusega."

ELDP (10/34): Loodusvarad ja -ressursid on Eesti rahvuslik rikkus.

& 7 I. Botskov (10/20): lisada "ja vene keel, mida kasutatakse kõigis ühingu vabariikides".

& 8 A. Kask (10/1): ...milline sinine? "Rukkilille sinine".

EKP Pärnumaa Komitee (10/29): Eesti riigi sümboolikavärvid on sinine, must ja valge.

EKP Pärnu linnaorganisatsioonid (10/29): kõrvuti riikliku sümboolikaga (lipp, vapp, kasutatav värvikombinatsioon) vajaks fikseerimist ka riigihümni olemasolu. Määratleda riigi pealinn.

Jõgeva Maavolikogu (10/39), A. Sapar (10/42): "Riigilipu ja riigivapi kuju ning hümnid ja nende kasutamise korra sätestab seadus."

Viljandi Maa- ja Linnavolikogu (10/32), Jõgeva Maavolikogu (10/39),: üldsätteis peab kajastuma põhimõte, et Eesti Vabariik peab tagama eesti rahvuse säilimise ja arengu (häältega 36:0).

Rapla Maavolikogu (10/33), Põlva Maavolikogu (10/36): lisada täiendavalt:

& ... Eesti Vabariigi riigijuhtimise süsteemi funktsioonideks on Eesti riigi, selle elanike, looduse ja kultuuri, samuti eesti rahva säilimise, normaalse toimimise ja arengu tagamine. Nende funktsioonide täitmine on kõigi Eesti Vabariigi riigijuhtimise organite ja riigijuhtide kohustus.

& ... Eesti Vabariigi riigivalitsus ja kohalikud omavalitsused toimivad riigijuhtimisfunktsioonide täitmisel ühtse haldussüsteemina.

& ... Iga haldustaseme valitsusorgani kõrval on vahetult valitud rahvaesindusorgan, mille kohustuseks on tagada valitsusorgani toimimine oma maa ja rahva huvides. Rahvaesindusorgan kinnitab oma taseme valitsuse struktuuri, valitsuse juhi ja valitsuse.

& ... Kõigil rahvaesindajatel on kohustus valla, maakonna või riigi juhtimisel toimida nende poolt esindatavate inimeste ja piirkondade vajaduste huvides.

& ... Oma kohustuste täitmise eest vastutab rahvaesindusorgan oma valijate ees ja valitsus rahvaesindusorgani ees.

Jõgeva Maavolikogu (10/39): lisada säte: "Eesti Vabariik peab suurimaks rikkuseks kehaliselt ja vaimselt tervet Eesti rahvast".

II peatükk

A. Sapar (10/42): pealkiri asendada "Põhiseaduslikud õigused, vabadused ja kohustused."

& 9 EKP Jõgeva Komitee (10/29), Jõgeva Maavolikogu (10/39): lg. 1. sõnastada: "Inimõigused on võõrandamatud, nende tagamine ja kaitsmine riigi kohustus."

A. Sapar (10/42): Eesti Vabariigi seadusandlusega on garanteeritud igale kodanikule tema inimõiguste võõrandamatus.

Järgneva lause algusse "Põhiseaduslike õiguste, vabaduste ja kohustuste tagamine..."

V. Parve (10/43): "loetletud põhiliste õiguste tagamine"

& 10 E. Rannus (10/23), V. Parve (10/43): Lisada: "Igasugune sõjapropaganda peab olema seadusega keelatud.

Igasuguse rahvusliku, rassilise ja usulise vihavaenu toetamine, mis kujutab endast diskrimineerimisele, vaenulikkusele ja vägivaldsele õhutamisele, peab olema seadusega keelatud."

& 11 A. Sapar (10/42): asendada "õigus vabale eneseteostusele" väljendiga "õigus vabalt tegutseda..."

V. Parve (10/43): "Igal inimesel on vaba eneseteostuse võimalus niivõrd,"

& 12 A. Sapar (10/42): "Eesti Vabariigis kindlustatakse seadusandlusega igale kodanikule isikupuutumatus."

V. Parve (10/43): Isiku vabadust ei piirata. Kahtlustatavana ei peeta kedagi kinni üle neljakümne kaheksa tunni ilma kohtu otsuseta. Vahistatavale teatatakse.

ELDP (10/34): tuua II ptk algusse & 4 ja sõnastada see järgmiselt:

"& ... Eesti kodanikuks saamise, samuti Eesti kodakondsuse kaotamise tingimused ja korra määrab Kodakondsuse seadus."

& 12 lg.3 EKP Jõgeva Komitee (10/29), Jõgeva Maavolikogu (10/39): Kuriteos kahtlustatavana...

& 13 V. Parve (10/43): Isikut ei viida vastu tema tahtmist temale seadusega määratud kohtu alluvusest...

& 14 V. Parve (10/43): "Kedagi ei käsitleta kuriteos süüdiolavana, enne kui..."

"Isik ei ole kohustatud tõestama oma süütust. Kedagi ei sunnita tunnistama iseenda või tema lähedaste vastu."

& 15 A. Sapar (10/42): asendada väljendiga "mis kehtis teo toimepaneku ajal"

V. Parve (10/43): "Isikut ei mõisteta süüdi pärast teo sooritamist jõustunud seaduse alusel. Isikule ei mõisteta karmimat karistust kui see, mille võis..."

& 16 A. Sapar (10/42): lisada lõppu "Karistusi kodanikele saab kohaldada vaid õigusemõistmisel kohtuvõimu poolt".

V. Parve (10/43): Kedagi ei piinata ning ei kohelda ega karistata julmalt või väarikust alandavalt. Isikut ei allutata meditsiinilistele või teaduslikele katsetustele ilma tema nõusolekuta."

& 17 Raudsepp (10/20): Kodu ja omand on puutumatu.

A. Sapar (10/42): Iga inimese kodu Eesti Vabariigis on puutumatu ja seaduse kaitse all. Keegi ei tohi vägivaldselt siseneda võõrasse eluruumi...

E. Rannus (10/23), EPL (10/22): fikseerida inimese õigus eluasemele ja sellega seonduvad põhikohustused.

V. Parve (10/43): Isiku eluruumi ja seaduslikesse valdustesse tungitakse isiku loata ja neid otsitakse läbi isiku

loata ainult seadusega sätestatud juhtudel.

V. Jürjo (10/41): jätta välja viimane lause.

A. Sapar (10/42): lisada lõppu "...mis pole suunatud seadusvastastele tegudele."

Asendada "Riigikirikut ei ole" ja sõnastada "Riigiusku ega riigikirikut Eesti Vabariigis ei ole" ning lõppu lisada "Usupühade pidamist võimaldatakse Eesti Vabariigi seadusandlusega." Alustada viimast lauset "Apelleerimine usutunnistusele või veendumusele ei..."

& 18 V. Parve (10/43): "Igaühel on mõtte-, usu- ja veendumuste (või tõekspidamiste) vabadus. Isikut ei sunnita muutma oma arvamusi, usku ja veendumusi (tõekspidamisi). Usutalituste täitmine on vaba niivõrd, kui see ei ole vastuolus kriminaalõiguse normidega."

& 19 I. Botskov (10/21): Iga inimene omab õigust õiglaselt, vabalt saada ja levitada informatsiooni... ja edasi teksti järgi.

ELDP (10/34): teine lause igal juhul ära jätta.

Jõgeva Maavolikogu (10/39): Välja jätta "riiklikku".

V. Parve (10/43): "Riiklikku tsensuuri Eestis ei ole. Igal isikul on õigus vabalt avaldada arvamusi sõnas, trükis, pildis ja muul viisil ning saada teavet oma vabal valikul. Seda vabadust kitsendatakse riigi julgeolekut, avalikku korda, inimväarikust ning ühiskonna kõi blust kaitsvate seadustega."

& 20 A. Sapar (10/42): 1. lause lõpp sõnastada "saladushoidmine kindlustatakse Eesti Vabariigi seadusandlusega".

V. Parve (10/43): Erandeid võidakse teha kohtu loal seaduses sätestatud alusel ja korras kuriteo tõkestamiseks või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamiseks.

& 21 V. Parve (10/43): "...erakonna tegevust tohib keeluga peatada või lõpetada ja teda tohib trahvida..."

& 21 ja 22 I. Botskov (10/21): omavahel vastolus.

& 22 E. Ilmjärv (10/3): sõnastada 1938.a. põhiseaduse paragrahvi 24 sõnastuses järgmiselt "Majanduselu korraldamine peab toimuma õigluse põhimõtetel, mille sihiks on loovate jõudude elustamine, üldise jõukuse arendamine ja selle kaudu inimväärse ülalpidamise kindlustamine".

& 23 EKP Jõgeva Komitee (10/29), Jõgeva Maavolikogu (10/39): jätta välja sõnad "riigi julgeoleku".

& 24 V. Parve (10/43): "...olla kaitstud meelevaldse sekkumise eest isiklikku või perekonnaellu."

& 25 E. Rannus (10/23), EKP Harjumaa Komitee (10/29): On ilmne meeste diskrimineerimine. Tuleks lähtuda "Inimõiguste ülddeklaratsioonist" art. 25.2. Seadus kaitseb lapsi.

EKP Jõgeva Komitee (10/29): Seadus kaitseb lapsi ja perekonda.

Jõgeva Maavolikogu (10/39): Perekond, lapsed ja abielu on riigi kaitse all...

ELDP (10/34): 3. lause välja jätta. Ka isade õigused peab garanteerima.

V. Parve (10/43): Vanemate kohus on kasvatada lapsi ja anda neile haridus.

& 26 E. Soovik (10/11): rahvusvähemusele avatud kooli õppekeele valik võiks toimuda vabalt, ilma dikteerimata.

Jõgeva Maavolikogu (10/39): Rahvusvähemustele avatud koolides on õppekeeleks nende rahvuskeel ja riigikeel.

M.Orav jt. (10/18): Lisada, et kodanike lastele tuleks avada eesti põhikeelega lasteaiad, seejärel koolid, et nad saaksid euroopaliku kasvatus ja hariduse. See aitaks ületada kahe kogukonna vahelist lõhet ja looks eestlastele turvatunde riigi ja rahvuse säilimiseks.

EPL (10/22): sätestada ka kutse-, kesk-eri- ja kõrghariduse lähtealused.

Suuremetsa Küla RSN (10/37): konkretiseerida, et koolikohustuse täitmisel on õpilane koolikohustuslik põhi- koolis kuni 16 eluaastani.

V. Parve (10/43): Igaühel on õigus omandada haridust. Õppimine on kooliealistel kohustuslik ning riigi ja kohalike omavalitsuse üldhariduskoolis tasuta.

& 27 E. Rannus (10/23), EPL (10/22): Lisada klausel rahvuskultuuri kaitseks, põhiõigused kultuurisaavutuste kasutamiseks ja vastavad kohustused.

A. Sapar (10/42): 1. lause sõnastada "Loomingulistes elukutsetes on kontseptuaalne lähenemine vaba ning nende arendamine toimub riigi kaitse all ja vajalikul toetusel".

& 28 R. õunas (10/10): Kas soovi korral võib end ümber registreerida homo estonicuseks? Oli ju kirjas, et kõik eestlased võivad Eestimaale tulla ja siin kodakondsuse saada.

V. Parve (10/43): Iga inimese õigus on säilitada oma rahvuslik kuuluvus.

& 29 Lääne-Viru Maavolikogu (10/35): täiendada pärast sõnu "asjaajamiskeelena kasutada" sõnaga "ka rahvusvähemuse"

V. Parve (10/43): Kohaliku omavalitsuse asutuses tohib kõrvuti riigikeelega kasutada asjaajamiskeelena selles piirkonnas elunevate rahvakildude keelt. Suhtlemine riigiasutustega toimub eesti keeles.

& 30 E. Ilmjärv (10/3): lisada "Vastus tuleb anda riigiasutuse puhul 12, omavalitsusasutuse puhul 10 päeva jooksul".

V. Parve (10/43): Igaühel õigus on pöörduda avaldusega riigi- ja omavalitsustesse. Vastamise korra sätestab seadus.

& 31 V. Parve (10/43): "Igaüks, kes viibib Eestis seaduslikult, tohib vabalt liikuda ja elukohta valida ning ta on vaba Eestist lahkuma. Neid vabadusi..."

& 32 O.Pehluk (10/17), EPL (10/22): Töö on iga töövõimelise kodaniku au ja kohus.

V. Parve (10/43): kindlustatud asemele "tagatud". "Streigiõiguse piirangud..." - sellest lausest piisab!

EPL (10/22): Lisada veel: "Töö on riigi kaitse all.

Jõgeva Maavolikogu (10/39): Töö on iga töövõimelise...

& 33 algus EKP Jõgeva Komitee (10/29), Jõgeva Maavolikogu (10/39), A. Sapar (10/42): Omand on puutumatu ja seaduse kaitse all.

EKP Pärnumaa Komitee (10/29): omandiõiguse kindlustamine peab olema täpselt formuleeritud. Kolmas lause välja jätta.

Rapla Maavolikogu (10/33): Omandiõigus peaks olema konkretiseeritud ühes eraomandi fikseerimisega.

V. Parve (10/43): "Omand on seaduse ja riigi kaitse all. Omandi võorandamine omaniku nõusolekuta toimub kohtuotsusega seaduses ette nähtud alusel ja korras. Riik kaitseb pärimis- ja autoriõigust."

& 34 V. Parve (10/43): "Ühtegi maksu ega koormist ei panda peale teisiti kui seaduses ette nähtud alusel ja piires".

& 35 O. Pehluk (10/17), EPL (10/22): sõnastada: "õigus riiklikule pensionile on tagatud vastava seaduse alusel. Abivajaja eest hoolitsemine on eeskätt perekonnaliikmete kohustus. Perekonnaliikmete puudumisel aga omavalitsuse või riigi kohustus.

Tööpõlgureid, hoolitsemiskohustuse mittetäitjaid ja ühiskonnale kahjulikke abivajajaid võidakse seaduse alusel võtta sundhooldamisele."

V. parve (10/43): "Abivajaja eest hoolitsetakse. Riik toetab perekondlikku, omavalitsuslikku ja vabatahtlikku hoolikannet. Riikliku toetuse..."

& 36 Raudsepp (10/20): sõnastada "...on kohustus hüvitada inimeste tervisele, elu- ja looduskeskkonnale..."

EPL (10/22): peaks fikseeritama ka arstiabi lähtealused.

V. Parve (10/43): "Iga isik ning juriidiline isik on kohustatud heastama elukeskkonnale ja looduskeskkonnale tekitatud kahju."

& 37 E. Ilmjärv (10/3): teine lõik põhjustab kaitseks kohe relva haarama. On ehk mõeldud põhiseadusliku korra vägivaldset pööramist, s.t. riigipööret? Seetõttu ettepanek 1. paragrahvi täiendamiseks sai tehtudki.

EKP Jõgeva Komitee (10/29): lg. 1 välja jätta sõnad "Eesti riigile ja ta"

V. Parve (10/43): Igaühel on õigus osutada vastupanu Eesti põhiseadusliku riigikorra vägivaldsele muutmisele.

& 38 A. Pärna (10/2), A. Sapar (10/42), V. Parve (10/43): "Ühtki Eesti Vabariigi kodanikku ei tohi Eestist välja saata ega takistada tema tagasipöördumist kodumaale."

E. Rannus (10/23): Igal inimesel on õigus lahkuda ükskõik milliselt maalt, kaasa arvatud kodumaa, ja kodumaale tagasi pöörduda. "Inimõiguste ülddeklaratsiooni" art. 13.2.

A. Sapar (10/42): "...rahvusvaheliste lepingutega määratud juhtudel".

& 39 E. Ilmjärv (10/3): teine lõik nullib praktiliselt esimese poole.

EKP Pärnumaa Komitee (10/29): lisada juurde lause: "Nimetatud asutused on kohustatud vastama kodanikule seadusega kehtestatud tähtaegade jooksul."

& 40 E. Ilmjärv (10/3): tuleb parandada ja täiendada nagu sai soovitatud paragrahvis lo ametiisikutena riigiasutustes ja omavalitsusasutustes juhtivatel ametikohtadel töötamise kohta.

V. Parve (10/43): "võivad" asemel "tohib".
Eesti Vabariigi kodakondsuseta isikuid tohib nendesse ametitesse määrata ainult seaduses sätestatud korras ja tingimustel".

& 45 A. Sapar (10/42): lause lõpp sõnastada: "põhi-seaduslike õiguste rikkumise, vabaduste piiramise või kohustuste täitmata jätmise korral:"

III peatükk

& 46 O. Luhar (10/6), EKP Harjumaa Komitee (10/29): vastuolu paragrahviga 146. Vaja määratleda kodanikkond.

& 47 K. Jõenurm ja H. Kabin (10/16), EKP Harjumaa (10/29), ELDP (10/34): sõnastada järgmiselt: "Rahvas teostab kõrgemat riigivõimu:

- 1) Riigikogu valimisega
- 2) Riigivanema valimisega
- 3) Rahvahääletusega

V. Parve (10/43): "4) seadusandluse algatamise teel põhiseaduse &... alusel".

EKP Jõgeva Komitee (10/29), Jõgeva Maavolikogu (10/39):

- 1) Riigikogu saadikute valimise ja tagasikutsumisega;
- 2) Riigivanema valimisega;
- 3) Rahvaalgatuse ja -hääletusega.

EKP Pärnumaa Komitee (10/29), Rapla Maavolikogu (10/33), Lääne-Viru Maavolikogu (10/35), Põlva Maavolikogu (10/36): juurde lisada

- 4) presidendi otsevalimisega (nimetuseks pakume president)
- 5) rahvaalgatusega.

H. ja L. Tomson (10/8). Nõmme Linna Taastav Kogu (10/14), M Tuudelepp jt. (9 allkirja) (10/15): näha ette, et Riigivanem valitakse otseselt rahva poolt.

O. Luhar (10/6), H.-M. Piiskoppel jt. (6 allkirja) (10/19), V. Kleberg jt. (12 allkirja) (10/28): presidendi peab valima rahvas.

E. Soovik (10/11), A. Leps (10/30), Viljandi Maa- ja Linnavolikogud (10/32): näha ette presidendi valimine otseselt rahva poolt ja rahvaalgatuse võimalus.

M. Adramees jt. (10 allkirja) (10/13): valida riigipea OTSEVALIMISEGA rahva poolt.

K. Luite jt. (7 allkirja) (10/12): Mina tahan, et Eesti riigi eesotsas seisaks PRESIDENT, kelle valin mina ISIKLIKULT ja niisuguse põhiseaduse poolt ma ka siis hääletaksin.

Lääne Maakonna haridustöötajad (10/27): küsitleti 1200 inimest. Presidendi valimist rahva poolt pooldas 1115 - 92,4% ja presidendi valimist parlamendi liikmete poolt 85 - 1,6%.

A. Kask (10/1): Vajab lahti kirjutamist Eesti kodanike õigused ja kohustused ning välismaalaste õigused ja nende tagatised rahvusvahelise õiguse alusel. Praegu sarnane stalinliku konstitutsiooniga.

A. Sapar (10/42). Rahval väiksed õigused. Lisada enesealgatuslikud õigused.

& 48 EKP Jõgeva Komitee (10/29): lg. 1 valimis- ja hääleõiguslik...

ELDP (10/34): Hääleõiguslik on Eesti Vabariigi kodanik, kes on saanud kaheksateist aastat vanaks.

Hääleõiguslikud ei ole kodanikud, kes on kohtu poolt tunnistatud teovõimetuks.

& 49 EKP Jõgeva Komitee (10/29), Jõgeva Maavolikogu (10/39): kannavad kriminaalkaristust.

ELDP (10/34): muuta eelmise paragrahvi viimaseks lõiguks järgmises sõnastuses:

"Seadusega võidakse piirata nende kodanike osavõttu valimistest, ke on kohtu poolt süüdi mõistetud ja kannavad vabaduskaotuslikku karistust kinnipidamiskohtades."

V. Parve (10/43): "kodanikud" asemel "kodanik".

& 50 EKP Pärnumaa Komitee (10/29): 1. lause lõppu lisada "või president".

3. lause sõnastada: "Rahvahääletusest peab osa võtma üle 50% valimisõiguslikest kodanikest."

Viljandi Maa- ja Linnavolikogud (10/32) ning J. Allik (10/31): Viljandi Maavolikogu ettepanekul lisada & 50 järgmine lõik: "Rahvahääletus loetakse toimunuks, kui selles osaleb üle poole hääleõiguslikest Eesti Vabariigi kodanikest."

ELDP (10/34): selle paragrahvi koht on peatükis "Seadusandlus".

V. Parve (10/43): "...omandab seaduse jõu, kui ta saavutab kolmeviidikulise hääleteenamuse."

IV peatükk

& 51 V. Parve (10/43): "teiste riigiorganite" asemel anda loend.

& 52 A. Sapar (10/42): asendada sõna "vähemalt" sõnaga "üle".

Oluline oleks parteitute pääsemine parlamentis praeguse noore demokraatia tingimustes.

V. Parve (10/43): "hääletamisel" asendada "hääletamise teel" või "valitakse hääletamisega".

A. Lilles (10/24): Riigikogus olgu 71 liiget.

& 52 lg. 1 EKP Jõgeva Komitee (10/29), Jõgeva Maavolikogu (10/39): Riigikogu valimistel lähtutakse proportsionaalsuse ja territoriaalsuse põhimõtetest.

EKP Pärnumaa Komitee (10/29), Lääne-Viru Maavolikogu: Teine lause "riigikogu valimisel lähtutakse proportsionaalsuse põhimõttest" tuleks lahti mõtestada, lihtnimene ei saa aru.

Rapla Maavolikogu (10/33): paragrahv 52 lõik 2 välja jätta.

ELDP (10/34): 3. lõik sõnastada: Riigikogu valimise korra määrab Riigikogu valimisseadus.

& 52 ja & 53 E. Ilmjärv (10/3), A. Lilles (10/24): nende paragrahvide vahele täiendav paragrahv järgmises sõnastuses: "Riigikogu ning tema komisjonide asjaajamise sisemine kord ja läbikäimine omavahel, samuti Riigikogu liikmete õigused ja kohustused Riigikogu tööst osavõtuks ja üldkoosolekutel ja komisjonide töös määratakse Riigikogu kokkuvõtteks, mis võetakse vastu Riigikogu üldkoosoleku otsusega vähemalt 50 poolthäälega. Riigikogu tööst korratult osavõtnud saadikutelt arvatakse puudunud istungipäevade eest maha saadikutasu. Saadikut võib Riigikogust välja heita vaenuliku tegevuse või Riigikogu töö tahtliku segamise või selle tööst põhjuseta puudumise puhul Riigikogu juhataja ettepanekul vähemalt 25 Riigikogu liikme heakskiitmisel ja asendusliikme väljaarvatu kohatäitmisega".

Riigikogu liige peab kohtuma oma valijatega 2 korda aastas.

& 53 K. Jõenurm ja H. Kabin (10/16). Rapla Maavolikogu (10/33): lõige 2 lisada: kui Riigikogu liige keeldub ametivande andmisest või annab selle tingimisi, siis lõpevad tema volitused.

ELDP (10/34): Riigikogu liikmete volituste alguse ja lõpu ajaks lugeda mitte Riigikogu esimese istungi kokkutulemine, vaid valimisrulemuste väljakuulutamise.

A. Sapar (10/42): alustada "samaks päevaks lõpevad..."

& 54 asendada sõna "varemalt" sõnadega "mitte varem kui".

& 55 EKP Pärnumaa Komitee (10/29): kas kandideerida võib ka karistust kandev isik?

& 57 EKP Pärnumaa Komitee (10/29): lisada p. 16) vajadusel kuulab aruande valitsuse tegevuse kohta.

A. Sapar (10/42): otsustab ja kuulutab välja rahvahääletuse.

& 58 M. Orav jt. (10/18): kas Riigikogu liige ei kannagi vastutust näiteks riigikorda kukutama kutsuva avalduse eest parlamendis?

A. Sapar (10/42): asendada väljend "ei kanna õiguslikku vastutust hääletamiste ja..." väljendiga "kannab vaid moraalselt vastutust hääletamisseisukohavõttude ja..."

& 58-60 EKP Jõgeva Komitee (10/29), Jõgeva Maavolikogu: asendada ühe paragrahvi viitega Riigikogu liikme (rahvasaadiku) staatuse seadusele.

& 59 ELDP (10/34): peaks fikseerima ka keelu täita tulunduslike ühingute ning liitude juhatuse või nõukogu liikme ülesandeid.

& 61 EKP Pärnumaa Komitee (10/29): Valimistulemuste väljakuulutamise peaks olema ka ajalisel määratletud.

& 62 E. Kolgo (10/4): muuta "Riigikogu juhataja ja asejuhatajate valimiste ajaks oleks 2 aastat", sest üks aasta on liiga lühike aeg.

ELDP (10/34): Riigikogu juhataja ning juhataja asetäitjad tuleb valida Riigikogu volituste ajaks, mitte üheks aastaks.

& 63 E. Kolgo (10/4): teha muudatus, et "Riigikogu on otsustusvõimeline, kui korralisel istungil on kohal vähemalt pool (veerandi asemel) ja erakorralisel istungil vähemalt kaks kolmandikku (poole asemel) tema koosseisust".

M. Orav jt. (10/18), EKP KK (10/29): Otsuste vastuvõtmiseks liiga väike saadikute arv.

EKP Pärnumaa ja Harjumaa Komitee (10/29): Riigikogu on otsustusvõimeline, kui korralisel istungil on kohal üle 50% koosseisust ja erakorralisel istungil vähemalt 2/3 tema koosseisust. Küsimuste otsustamisel loetakse otsused vastuvõetuks poolthääle lihthääleenamusega.

J. Veel (10/5): "Riigikogu on otsustusvõimeline, kui otsuste poolt on Riigikogu liikmete enamus".

K. Jõenurm ja H. Kabin (10/16): Riigikogu on otsustusvõimeline, kui korralisel istungil on kohal vähemalt pool ja erakorralisel istungil üle poole tema koosseisust.

V. Kleberg jt. (12 allkirja) (10/28): valitsuse ja

riigikorra sätestavate otsuste ja seaduste vastuvõtmisel peab olema hääletustulemus vähemalt 51% Riigikogu 100% koosseisust.

H.-M. Piiskoppel jt. (6 allkirja) (10/19): Riigikogu on otsustusvõimeline vaid siis, kui kohal on 50% + 1 liiget ja neist 50% + 1 häält on poolt.

Põlva Maavolikogu (10/36). Suuremetsa Küla RSN (10/37), Salk (10/42): Riigikogu on otsustusvõimeline vähemalt poolte valitud liikmete istungist osavõtu korral.

Jõgeva Maavolikogu (10/39): vähemalt kolmandik (mitte veerand).

V. Parve (10/43): "...korralisel istungil on kohal vähemalt 26 ja erakorralisel vähemalt 51..."

& 64 A. Sapar (10/42): asendada "pädevus" sõnaga "pädevuspiirkond".

V. Parve (10/43): Riigikogu moodustab toimkondi Riigikogu liikmetest. Riigikogu liikmetel on õigus ühineda parlamendirühmadesse ning moodustada parlamendiliituseid. Toimkondade pädevus ning parlamendiliitude ja parlamendirühmade moodustamise korra sätestab seadus."

& 65 A. Sapar (10/42): lisada lõppu "s.o. kui selle ettepaneku poolt antakse vähemalt kaks korda rohkem hääli kui vastu".

& 66 J. Roosaare (10/9): Kõik Riigikogu hääletamine peaks olema avalik. Ainuke erand võiks olla Riigivanema hääletamise (valimise) suhtes.

K. Jõenurm ja H. Kabin (10/16): põhiseaduses peab olema sätestatud, kuidas valitakse riigipea. Riigipea tuleks valida Riigikogu koosseisu häälteenamusega.

M. Orav jt. (10/18): vastutustundetu klausel. Sel kombel on võimalik päevakorda võtta ja läbi suruda mistahes otsuseid.

Raudsepp (10/20): täiendada: 3) Varem vastuvõetud akte võib täiendada, peatada nende kehtivust või tühistada võrdse või suurema poolthäälte puhul, kui see oli antud akti vastuvõtmisel".

EKP Saaremaa, Hiiumaa, Läänemaa Komitee (10/29): Riigikogu seadusakte tuleks vastu võtta mitte kohaloleku vaid koosseisulise enamusega, s.t. otsustuse määrab 50+1 häält. Riigipea otsuseid võib muuta koosseisulise enamusega.

A. Sapar (10/42): matemaatika välja jätta. Esimene lause sõnastada Riigikogu need aktid, mis pole põhiseaduses sätestatud teisiti, võetakse vastu poolthäälte enamusega, s. o. kui ettepanek saab rohkem poolthääli kui vastuhääli".

& 68 lg.1 EKP Jõgeva Komitee (10/29), Jõgeva Maavolikogu (10/39): loetelu täiendada kaitseväge ülemjuhataja osas.

V. Parve (10/43): "Riigikogu liikmel on õigus pärida aru peaministrilt, ministrilt ning Eesti Panga presidendilt."

& 69 A. Sapar (10/42): lisada esimes lause lõppu "...üle poole Riigikogu koosseisust".

V. Parve (10/43): "võib" asemele "tohib".

V peatükk

Riigivanem

E. Soovik (10/11) ja Nõmme Linna Taastav Kogu (10/14). H.-M- Piiskoppel jt. (6 allkirja) (10/19), E. Rannus (10/23). EKP

KK (10/29), A. Leps (10/30), Viljandi Ma- ja Linavolikogu (10/32), ELDP (10/34), Jõgeva Maavolikogu (10/39), V. Parve (10/43): termin "riigivanem" asendada terminiga "president".

Lääne-Viru Maavolikogu (10/35): asendada sõna "riigivanem" sõnaga "riigipea".

& 70 J. Roosaare (10/9): Riigikogu liiget peaks ka saama võtta kriminaalvastutusele Riigikogu enamus hääletamisega (või 2/3 hääletamisega - see on 1/2 või 2/3 Riigikogu koosseisust. Muidu liiga palju võimu õiguskantsleril.

Lääne-Viru Maavolikogu (10/35): muuta ja sõnastada: "Eesti riigipea on president."

E. Truuväli (10/40) lg. 2 presidendil liiga suur võim.

& 71 EKP Pärnumaa Komitee (10/29): presidendil peaks olema sama seadusalgatus kui Riigikogul.

EKP Tartu, Valga, Võru ja Järvamaa (10/29): riigipeal ei tohiks olla seadusandliku dekreedid õigust.

EKP Pärnu linnaorganis. (10/29): vajalik fikseerida presidendi (riigivanema) osavõtu- ja sõnaõigus riiginõukogu ja valitsuse istungitel.

EKP Saaremaa, Hiiumaa ja Läänemaa (10/29): anda presidendile õigus välja kuulutada erakorraline seisukord. Sellekohase seadluse kinnitab aga Riigikogu.

Jõgeva Maavolikogu (10/39): p. 12 viia Riigikogu pädevusse.

E. Truuväli (10/40): p. 18 presidendil liiga suur võim.

A. Sapar (10/42): p. 14 osa võiks kuuluda kaitseväge ülemjuhataja kompetentsi; p. 17 "kallaletungi korral" asendada "kallaletungi korral Eestile"; p. 18 "täidab muid põhiseadusest tulenevaid ülesandeid."

V. Parve (10/43): "1) President esindab Eesti vabariiki riikidevahelises suhtlemises; 3) määrab uue Riigikogu korralised valimised...; 4) kutsub kokku uue Riigikogu; 6) peaministri ettepanekul nimetab ametisse ministrid ja riigisekretäri: 18) "muid" välja jätta

& 72 EKP Harjumaa Komitee (10/29): sõnastada järgmiselt: "Eesti Vabariigi Riigivanem (president) valitakse üldrahvalikult valimisõigust omavate Eesti kodanike poolt."

V. Parve (10/43): "Presidendi valib Riigikogu kandidaatide hulgast, kelle esitajaks on vähemalt 21 Riigikogu liiget...

...kes on vähemalt 40 aastat vana ja mitte vanem kui Eesti rahva keskmine eluiga valimise aastal miinus kaks aastat."

ELDP (10/34): lisada paragrahv sõnastuses: "President valitakse hääleõiguslike kodanike poolt otsestest valimistel neljaks aastaks."

EKP Jõgeva Komitee (10/29), Suuremetsa Küla RSN (10/37), Jõgeva Maavolikogu (10/39): lg. 1. Presidendi valib rahvas.

lg. 2 täiendada: "ja rahvaalgatuse korras vähemalt kümne tuhande EV kodaniku toetusallkirjaga".

E. Ilmjärv (10/3): Peatükk on täies ulatuses vastuvõetamatu. & 72 tuleb ümbersätestada ja see toob kaasa paljude teiste paragrahvide ümbertegemist.

J. Roosaare (10/9):

- p. 6 Riigikogu peaks ministreid kinnitama. Aga lahti peaks laskma Riigivanem või peaminister ilma mingit kinnitamist;
- p. 11 Riigivanem peaks ametisse kinnitama;
- p. 12 Riigivanem peaks ametisse kinnitama;
- p. 14 vähemalt kõrgemad (või kõige kõrgemad) auastmed peaks olema Riigikogu seadusega kinnitatud;
- p. 15 Riigikogu peaks kinnitama igat isikut.

E. Korn (10/25): Eesti rahval pole 50 aastat olnud võimalust oma riigijuhti valida ja nüüd siis jälle see peotäie politikaanide otsustada.

A. Sapar (10/42): lisada "Riigivanema kandidatuuri võib üles seada ka rahvas kohalike omavalitsuste vahendusel, kui seda toetab üle kolmandiku kohalike omavalitsuste volikogusid poolthäälte enamusega."

& 73 J. Roosaare (10/9): peaks olema vähemalt 35 a.vana.

E. Ilmjärv (10/3), Rapla Maavolikogu (10/33): lisada lõppu 1938.a. põhiseaduse 41. paragrahvist riigivanema ametivanne: "Mina N.N. astudes rahva tahtel vabariigi riigivanema ametisse; pühalikult töotan vankumiseta kaitsta Eesti Vabariigi põhiseadust ja seadusi, õiglaselt ja erapooletult teostada minule antud võimu ja ustavalt täita oma kohuseid kõigi oma võimetega ja parima arusaamisega Eesti Vabariigi ja rahva kasuks". Tänapäeva inimeste kasvatusel on taoline kontrolliviis väga vajalik.

V. Parve (10/43): "...ametisse järjestikku rohkem kui..."

& 74 E. Rannus (10/23): vajalik meditsiinilise otsuse olemasolu presidendi tervise kohta.

& 75 EKP Pärnumaa Komitee (10/29): 1. lauses sees "ajutiselt". Kui kauaks? See peaks olema täpselt määratletud. Pakume: üheks kuuks.

& 76 V. Parve (10/43): "Riigivanem katkestab kuulumise erakonda."

& 77 V. Parve (10/43): "Presidendi saab võtta kriminaalvastutusele Riigikogu 2/3 enamuse otsuse alusel. Selle otsuse eelnõu esitab õiguskantsler ja poolt peab hääletama Riigikogu koosseisu enamus."

VI peatükk

& 78 J. Roosaare (10/9): vt. & 70 kommentaare.

& 79 EKP Jõgeva Komitee (10/29), Jõgeva Maavolikogu (10/39): p. 5 küsitav on, milliseid otsuseid?

& 81 E. Ilmjärv (10/3): lõpulõik sätestada "...kes eelnevalt on saanud Riigikogu saadikutelt vähemalt 60 poolthäält".

A. Sapar (10/42): lõpulõik sõnastada "Kui Riigikogu esitab üle viiendiku Riigikogu toetusel peaministri omavalikulise kandidaadi ja kinnitab ta ametisse poolthäälte enamusega."

EKP Harjumaa Komitee (10/29): peaministri ametisse kinnitamisel on vajalik 2/3 Riigikogu koosseisu osavõtt ja otsus loetakse vastuvõetuks kui poolt on hääletanud üle poole kohal viibijatest.

E. Soovik (10/11) ning H. ja L. Tomson (10/8), samuti M. Tuudelepp jt. (9 allkirja) (10/15): täiendada viimast lauset pärast sõnu "...kui Riigikogu kinnitab..." sõnadega "Riigikogu koosseisu häälteenamusega..."

A. Kask (10/1): Eesti kodanikud valigu presidendi ja tagada neile omaalgatusõigus. Aitab "kompetentsetest" ja kommunistide "juhtimisest".

A. Pärna (10/2): ühtub Hellar Grabbi 30.dets. 1991.a. "Rahva Hääles" ilmunud ettepanekutega: "Mõlemale - Riigikogule ja riigipeale rahva otsene mandaat".

K. Jõenurm ja H. Kabin (10/16): Riigipeal peaks olema õigus nimetada ametisse ka peaminister. Valitsuse tagasiastumist ei tohiks otsustada ainult Riigikogu (pealegi lihthäälteenamusega), siingi peaks olema Riigipea vahendav roll.

V. Parve (10/43): viimane lõik ära jätta.

& 82 A. Sapar (10/42): lõppu kitsendada.

& 83 J. Roosaare (10/9): Vallandada võiks peaminister, ilma kinnituseeta või mingit ettepanekut tegemata.

& 84 J. Roosaare (10/9): Riigikogu peaks ametisse kinnitama. Riigikogu peaks ka kinnitama asetäitmise järjekorra. Jõgeva Maavolikogu (10/39): "käskkirju" asemel "korraldusi".

V. Parve (10/43): "Ministri nimetab ametisse President peaministri ettepanekul. Ministri vabastab ametist peaministri või valitsuse tagasiastumine."

& 85 J. Roosaare (10/9): viimane lõik - Riigikogu peaks kõiki ministreid ametisse kinnitama. Riigivanem vabastab ministreid ametist ainult siis, kui tal on võim peaministri ettepanekuid mitte kuulda võtta, muidu peaks olema nii, et peaminister vabastab ametist (vallandab) ilma mingit muud kinnitust.

A. Sapar (10/42): asendada sõna "kokkuastumisel" nüüdisaegsema sõnaga "moodustumisel" või "tööleasumisel".

& 86 EKP Jõgeva Komitee (10/29): lg. 1 kas üksikule ministrile umbusalduse avaldamine on otstarbekas?

V. Parve (10/43): "Usaldusküsimus algatatakse vähemalt 21 parlamendiliikme..."

& 88 A. Sapar (10/42): märkida riigisekretäri alluvussuhe ja koht riigihaldussüsteemis.

J. Veel (10/4): Valitsusjuhi kinnitamise ja temale umbusalduse avaldamise tingimused peavad olema võrdsed.

& 89 J. Roosaare (10/9): Jälle, kas Riigivanem võib tagasi lükata peaministri ettepanekuid. Igaljuhul, Riigikogu peaks ametisse kinnitama.

K. Jõenurm ja H. Kabin (10/16): Vabariigi Valitsus peaks andma ametisse astumisel Riigipeale ametivande, milles nad kohustuvad hoidma põhiseadust ja seadusi ning ustavalt ja erapooletult täitma oma kohustusi.

& 90 ELDP (10/34): välja jätta valitsuse liikmete õigus osaleda Riigikogu ja Riigikogu komisjonide istungitel. See tuleb lahendada seadusega.

104

Seadusandlus

VII peatükk

& 93 J. Roosaare (10/9): Riigikogu liiget peaks saama võtta kriminaalvastutusele Riigikogu enamus hääletamisega. Muidu liiga palju võimu õiguskantsleril.

& 94 H. ja L. Tomson (10/8), E. Soovik (10/11), M. Tuudelepp jt. (9 allkirja) (10/15): näha ette ka Riigivanemale seadusliku algatuse õigus.

K. Jõenurm ja H. Kabin (10/16): seadusandliku algatuse õigus võiks olla peale Riigikogu komisjonide ja Valitsuse ka Riigikogu saadikurühmadel.

EKP Jõgeva Komitee (10/29), Jõgeva Maavolikogu (10/39): täiendada p.-ga

5) Riigivanemal, erakondadel.

Lääne-Viru Maavolikogu (10/35): täiendada p.-dega

5) rahval,

6) kohalikel omavalitsustel.

V. Parve (10/43): Seaduste algatamise õigus on:

1) Riigikogu liikmel;

2) peaministril.

& 95 H. ja L. Tomson (10/8), E. Soovik (10/11), M. Tuudelepp jt. (9 allkirja) (10/15): Sätestada, et seaduse vastuvõtmiseks Riigikogus, pärast selle motiveeritud tagasisaatmist Riigivanema poolt on vaja Riigikogu koosseisu häälteenamust.

V. Parve (10/43): "motiveeritult" ülearune sõna. Mõni vana president nii nõder, et ei suudagi motiveerida.

EKP Pärnumaa Komitee (10/29): viimane lause peaks olema: "Kui Riigikogu võtab presidendi poolt tagasi saadetud seaduse muutmata kujul kohalolnutest 2/3 häälteenamusega vastu, kirjutab president seadusele alla."

ELDP (10/34): teise lõigu viimane lause sõnastada: "Kui Riigikogu võtab koosseisu enamusega Presidendi poolt tagasi saadetud" ... (edasi teksti järgi)

A. Sapar (10/42): asendada ja sõnastada "seadustele kirjutab alla."

Viimane lause asendada sõnastusega "Kui Riigikogu leiab, et Riigivanema poolt tagasi saadetud seadust ei tule muuta, esitab ta selle seaduse teksti rahvahääletusele."

& 97 J. Roosaare (10/9): Rumal, et Riigivanem kirjutab vastu tahtmist seadusele alla. Kui seadus läheb läbi, vaatamata "veto"le, siis tema EI KIRJUTA ALLA, aga seadus hakkab kehtima siis, kui seaduses on määratud, ilma mingit allkirja.

Rapla Maavolikogu (10/33): Riigivanema vetoõigus esitatud kujul on nõrk. Veto tagasilükkamine peaks olema teostatav 2/3 häälteenamusega Riigikogu koosseisust.

E. Truuväli (10/40): presidendil liiga suur võim.

ELDP (10/34): jätta välja 2. lõige.

V. Parve (10/43): "Riigikogu õigus on panna seaduseelnõu rahvahääletusele."

& 99 J. Roosaare (10/9): ei saa aru. Ettepanek võib olla hea või paha, ja inimesed otsustavad. See, et seaduseelnõu ei saa pooli hääli ei tähenda tingimata, et rahval on umbusaldus Riigikogus.

V. Parve (10/43): 3. lause ära jätta.

& 100 Jõgeva Maavolikogu (10/39): p. 17 Riigikogu liikme staatuse seadust.

V. Parve (10/43): "Presidendi seadlus ei kehtesta ega muuda..."

VIII peatükk

Riigielarve

& 101 ELDP (10/34): vahetada kaks esimest lauset.

& 105 E. Eero (10/26): kasutada paragrahvis 105 ja eelnõu edasisel redigeerimisel sõna "riigielarve" asemel sõnu "riigi tulude ja kulude eelarve". "riigi eelarve (lahku kirjutatuna) või lihtsalt "eelarve".

& 108 E. Eero (10/26): kaaluda & 108 säilitamise otstarbekust.

Praegust 108 redaktsiooni saab kasutada ainult stabiilse majanduse tingimustes. Inflatsioonist tingitud tulude ja kulude nominaali kiire kasvu puhul läheb riik nimetatud paragrahvis antud tingimustel juba ühe kuuga pankrotti.

IX peatükk

Valitsuse mood

& 112 R. õunas (10/10): Kui põhiseadus rahvahääletusel vastu võetakse, tuleb ilmselt kohe Venemaale sõda kuulutada, et meie kuulsusrikas Kaitseliit saaks igipõlised Eesti alad vabastada.

E. Korn (10/25): Eestile ei ole vaja Narva-taguseid venelasi omadele veel lisaks.

ELDP (10/34) vajab terminoloogilist ja redaktsioonilist täpsustamist.

A. Sapar (10/42): lõpulause sõnastada "üle kahe kolmandiku Riigikogu liikmete toetushääle korral."

X peatükk

Riigikogu

& 114 ELDP (10/34): 2. lõik sõnastada: Seadusega ei saa kedagi sundida relva kandma.

I. Botskov (10/21): Alustada "Eestis elavad kõigist rahvustest kodanikud on kohustatud osa võtma riigikaitsest seadusega ettenähtud alustel ja korras." edasi teksti järgi.

A. Sapar (10/42): sõnastada "Eesti Vabariik ei ohusta sõjaliselt ühtegi teist riiki".

& 115 J. Roosaare (10/9): peaks ütleva, kes otsustab, kas seadus või muu akt on põhiseaduse vastane. Kindlasti otsustab Riigikohus.

& 117 J. Roosaare (10/9): Isegi tegevteenistuses isik peab saama osa võtta erakonnalisest tegevusest, kui on vaba ägga. Kuid peaks ütleva, et nad ei või olla erakondade juhatuses.

& 120 J. Roosaare (10/9): peaks kindlaks tegema, kas seda pole juba varem öeldud.

EKP Tartu, Valga, Võru, Järvamaa (10/29): kaitseväge puhul tuleks märkida, et seda ei tohi kasutada oma rahva vastu.

Rapla Maavolikogu (10/33): lisada paragrahv "Eesti Vabariigi põhiseaduslikult kehtestatud riigikorra, territooriumi, maapõue, akvatooriumi, õhuruumi, riigi vara ning rahva kaitse tagatakse riigikaitse korraldusega".

& 122 ja 123 ELDP (10/34): tuleb samad asjad öelda lühemalt ja selgemalt.

XII peatükk

Õiguskantsler

& 129 J. Roosaare (10/9): peab selgeks saama, kes mõistab kohut riigikogu, riigivanema, peaministri, ministrite jne. üle. Kas Riigikohus? Kas on ja kes Jury? Kas Riigikogu. Kui on Riigikogu, kas süüdimõistmine on 2/3 Riigikogu koosseisu häälteenamusega?

J. Veel (10/4): Kõrvaldada õiguskantsleri ja Riigikohtu esimehe dubleerivad õigused. Vt. & 70 kommentaare.

EKP Jõgeva Komitee (10/29): jätta välja sõnad "inimõiguste järgimine".

ELDP (10/34): sõnastada "õiguskantsler teostab järelevalvet riigiorganite ja kohalike omavalitsuste tegevuse seaduslikkuse üle".

& 130 ELDP (10/34): kolmas lõige ära jätta.

& 131 ELDP (10/34): ära jätta.

& 132 EKP Jõgeva Komitee (10/29): lg. 1 täiendada sõnadega "peatab ta selle toime ja..."

Jõgeva Maavolikogu (10/39): lg. 1 Riigiorgani, kohaliku omavalitsuse või ametiisiku seadusvastase õiguse akti toime peatab õiguskantsler koheselt ja teeb..."

Peatükid 12 ja 13 vaja fikseerida, kellele jääb järelevalve politsei üle.

XIII peatükk

Kohtud

& 138 A. Sapar (10/42): lisada "Eriti rängad kuriteod kuuluvad lahendamisele seadusjärgselt kõrgema astme kohtus. Sinna võib suunata eriti keerukaid kohtuasju ja alama astme kohtute poolt."

& 139 EKP Pärnumaa Komitee (10/29): teine lause peaks olema: Riigikohtunikud nimetab ametisse Riigikogu Riigikohtu esimehe ettepanekul.

& 140 EKP Jõgeva Komitee (10/29): p. 4 välja jätta. Rapla Maavolikogu (10/33): praeguse redaktsiooniga ei ole tagatud kohtuvõimu sõltumatus.

ELDP (10/34): Tuleb märkida, et kohtunikud nimetatakse ametisse eluaegselt, kuid mitte kauemaks kui kuuekümmet viienda eluaasta täitumiseni.

Piiritleda, kuidas kohus tegelikult kaitseb inimeste õigusi.

XIV peatükk

Omavalitsused

EKP Jõgeva, Tartu, Valga, Võru, Järvamaa, Saaremaa,

Hiumaa, Läänemaa Komitee (10/29), A. Sapar (10/42): peatükk tervikuna jätab soovida, sest assamblee ei suuda mõista kohaliku omavalitsuse probleeme. Peatükis pole 1) mitmeastmeline on kohalik omavalitsus;

2) milline on omavalitsuse suhe riigiga, kompetents kõige üldisemaltki piiritlemata. Vaja kaheastmelist omavalitsust.

Nõmme Linna Taastav Kogu (10/14), Jõgeva Maavolikogu (10/39) : kohalik omavalitsus Eesti Vabariigis peaks olema kaheastmeline: maakond - vald; linn - asum. Igal juhul tuleks kohaliku omavalitsuse küsimus selgemalt lahti kirjutada.

& 144 Lääne-Viru Maavolikogu (10/35): täiendada omavalitsuste põhimõttelise struktuuri äranäitamiseks.

I. Vananurm (10/38): sõnastada "& 144 Kohaliku elu küsimusi otsustavad ja korraldavad eelisõiguslikult kohalikud esmatasandi omavalitsused, kes tegutsevad neile seadusega antud pädevuse piires iseseisvalt".

& 146 Nõmme Linna TK (10/14): kohaliku omavalitsuse volikogu valija peaks olema Eesti Vabariigi kodanik.

Rapla Maavolikogu (10/33): lisada paragrahv: "Kohaliku omavalitsuse volikogu moodustab otsustamist vajavate küsimuste ettevalmistamiseks ja esinduskogu otsuste elluviimiseks täidesaatva organi - valitsuse.

Jõgeva Maavolikogu (10/39): eraldi paragrahv: "Kohaliku omavalitsuse piiride muutmine saab toimuda ainult kohaliku omavalitsuse nõusolekul.

XV peatükk

Põhiseaduse muutmine

& 150 Lääne-Viru Maavolikogu (10/35): lisada rahvaalgatuse võimalus.

A. Sapar (10/42) teine lause asendada "Parandused põhiseadusesse viiakse sisse kas poolthäälte enamusega rahvahääletusel, üle nelja viiendiku Riigikogu liikmete toetushääle korral või Riigikogu kahe järjestikuse koosseisu enamuse toetushääle korral".

& 151 A. Sapar (10/42): teine lõik välja jätta.

& 152 A. Sapar (10/42): korrektsem oleks öelda "...kui selle rahvahääletusele paneku poolt on üle kahe kolmandiku Riigikogu liikmetest" ja järgmine lause alustada "Rahvahääletus toimub mitte varem kui kolm kuud ja hiljemalt kuus kuud pärast sellekohase...."

Paragrahvide lõikes konkretiseerimata ettepanekud:

E. Ilmjärv (10/3): Lülitada paragrahv, mis keelab endisel nomenklatuuril, aparatšikutel, KGB-lastel, siseministeeriumi, kohtu jt. juhtametnikel kandideerimast Eesti Vabariigi riigivalitsemise, majanduse, hariduse ja kohtu-prokuratuuri ning kultuuri tippjuhtimise valdkonnas.

E. Ilmjärv (10/3): Riigiõiguse ekspertide grupil töötada 1938.a. Eesti Vabariigi põhiseadust matkides käesolev põhiseaduse eelnõu ümber praegusaja nõuetele, arvestades ka rahvalt tulnud märkusi ja nõuandeid.

O. Luhar (10/6), EKP Harjumaa Komitee (10/29): Tuleks põhiseaduslikult legaliseerida meil ajalooliselt väljakujunenud haldussüsteem, kuhu kuuluvad vallad, alevid, maakonnad ja linnad.

K. Jõenurm ja H. Kabin (10/16):

a) Peaminister ja Riigipea ei tohi olla üheski muus valitud või nimetatud riiklikus ametis ega kuuluda tulundusliku ettevõtte juhatusse või nõukogusse, ega Riigikogu liikmed.

b) toetame seisukohta, et rakendusotsusega jätta endised riigivõimuorganites ja parteis juhtivatel kohtadel olnud isikud teatud ajaks ilma õigusest kandideerida Riigivolikokku ja juhtivatele ametikohtadele valitsuses.

V. Kleberg jt. (12 allkirja) (10/28): lisada paragrahv, mis keelab Riigikogu liikmetel töötamise muudel töökohtadel Riigikogu liikmeks olemise ajal.

EKP Tartu, Valga, Võru, Järvamaa Komitee (10/29): põhiseaduses sõnastada Riigikogu, Valitsuse ja omavalitsuste vastutus oma tegevuse eest.

I. Botskov (10/21): täiendada eraldi paragrahviga järgmises sõnastuses: "Kallaletungi eest inimesele eesmärgiga röövida, peksta, tappa, vägistada, aga samuti varguse eest sõltumata suurusest või inimese elu-või tegevusvaldkonnast - karistatakse kõrgeima määraga - mahalaskmisega.

Suuremetsa Küla RSN (10/37): mitte näha ette põhiseaduslike õiguste kitsendamist hiljem vastuvõetavate seadustega.

A. Sapar (10/42): toetan korda, kus ametmeeste kandidaadid esitab riigivanem ja nad kinnitab Riigikogu.

15. 01. 1992.

Red. Toimuvanna
erimus

L. Hänni / L. Hänni